

RUDOLF SPOOR:

"IK BEN EEN GEZELEGEND MENS"

Na een imposante carrière van 41 jaar je Opus Magnum realiseren, 25 minuten voor je met pensioen gaat. Het gebeurde regisseur Rudolf Spoor toen hij 'de traan' van Máxima vastlegde tijdens haar huwelijk met Koning Willem-Alexander. Maar er waren zó veel meer hoogtepunten in het regisseursleven van de vriendelijke meesterverteller. Teun van Thiel Joost Franken

De maanlanding in 1969, het huwelijk van Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima, herdenkingen na vliegrampen, zo'n twintig Sinterklaasintochten, Koninginnedagen en Prinsjesdagen.... Rudolf Spoor (1938) heeft ze allemaal geregisseerd voor de nationale televisie. En feitelijk is het allemaal zo ver gekomen omdat hij, net klaar met militaire dienst, een zelfgemaakte raket afvuurde in de tuin achter zijn ouderlijk huis in Heemstede. "Je houdt het toch niet voor mogelijk", lijkt Spoor zich nog altijd te verwonderen, terwijl hij in zijn huiskamer komt aanlopen met de restanten van de raket. "Deze raket heeft mijn loopbaan bepaald. Het plan was om 'm in de duinen af te steken, maar mijn ouders zeiden dat het wel in de achtertuin kon. Nou, dat hebben ze geweten."

GESPREK VAN DE DAG

De resten van de SP 1 (Spoor 1), die was voortgekomen uit Spoors ruimtevaarthobby, vertellen het verhaal. De raket klapte uit elkaar, van een stalen pijp van dertig centimeter

die erop zat is nooit iets teruggezien en de scherven vlogen Spoor om de oren. "Het leek wel een granaat", vertelt hij nu met de bewaarde scherven in zijn hand. "Ruiten sneuvelden, een gat in de grond bleef over en de klap was het gesprek van de dag in Heemstede. De Heemstedse Courant schreef er een stuk over, waarna De Telegraaf er een cartoon aan wijdde om te benadrukken dat raketten toch echt geen speelgoed zijn. Dat werd vervolgens opgepikt door Avro's Televisier, dat er een televisie-item over kwam maken. Op dat moment werd mijn belangstelling voor de televisiewereld gewekt." Spoor vroeg de AVRO-ploeg of hij niet eens mocht komen kijken in de tv-studio's in Bussum. "Dat mocht. Daar zag ik vervolgens al die cameramensen werken en dat leek me ook wel wat."

NEUS IN DE BOTER

Spoor solliciteerde en mocht beginnen als dollyduwer. Je kan immers niet meteen achter de camera stappen: "Daar was het vervolgens een kwestie van kijken, het gevoel ervaren

en na uitzendingen les krijgen van regisseurs en cameramensen die je vertelden hoe je met zo'n camera om moest gaan. Ik ben vervolgens zeven jaar cameraman geweest en heb op Zandbergen een jaar lang een regieopleiding gevolgd." In 1967 rondde Spoor de opleiding af, zo'n beetje op het moment waarop in Amerika werd begonnen met de bemane ruimtevluchten in de bekende Apollo's. Spoor, op zijn zachtst gezegd bezeten van de ruimtevaart, viel met zijn neus in de boter: "Door mijn hobby rolde ik erin, samen met mensen als Chriet Titulaer en Henk Terlingen. Op regiegebied was ik natuurlijk nog een broekie, maar vanuit mijn hobby correspondeerde ik al jarenlang met veel mensen binnen de NASA. Zo schreef ik al jaren met iemand als Wernher von Braun, onder andere het grote brein achter de maanlanding in 1969. Onbewust is dat het voortraject dat ik gehad heb."

DROOMREIS

NTS-baas Carel Enkelaar was op dat moment cruciaal voor Spoor. Hij zag de kennis die de jonge regisseur bezat op ruimtevaartgebied en gaf hem de ruimte om zich verder te ontplooiën. Spoor: "Dat was eigenlijk bizar. In 1967 was ik klaar met de opleiding en tijdens Kerst 1968 maakte de Apollo 8 de eerste bemane baan rond de maan. Heel Nederland zat er klaar voor. Door alle contacten die ik had, mocht ik naar Washington om al het materiaal op te halen dat ik voor de uitzending dacht nodig te hebben. Ik zou er drie dagen blijven, maar omdat ze me kenden had de NASA een compleet weekprogramma in elkaar gedraaid. Zij hebben toen zelfs gebeld met Carel Enkelaar, om te regelen dat ik langer kon blijven. Het was écht uniek: ik mocht naar het Kennedy Space Center in Cape Canaveral, was welkom in het Houston Space Center en ontmoette Wernher von Braun. Radiocorrespondent Peter Schröder werd direct ingeschakeld om een interview met hem te maken, dat we ook in onze uitzending konden gebruiken. Het was echt een droomreis en dat allemaal door mijn zelfgebouwde raket. Had ik dat ding in de duinen afgestoken, dan was er nooit zo'n aandacht aan besteed en ik vraag me af of ik er dan ooit gekomen was."

MAANLANDING

Waar de spanning rondom die uitzendingen al groot moet zijn geweest, was die rond de maanlanding in 1969 zo mogelijk nog groter. "Dat was razend spannend, net als het hele traject er naar toe", vertelt Spoor. "De eerste keer dat mensen naar de maan gingen, nadat al die miljarden mensen dat ding altijd in de lucht gezien hadden. En dan, potverdorie, nét in die paar jaar dat wij hier op aarde zijn gaat het gebeuren. En ik ging die mannen nog ontmoeten ook, fantastisch!" Het project had ook voor Spoor en consorten een aanlooptijd van bijna een jaar nodig. Het was

dan ook niet niks. Zo mocht onbeperkt uitgezonden gaan worden en dus was er nogal wat tijd te vullen op televisie. “We hadden bij de EBU in Genève overal op ingeschreven, zodat we veel materiaal in huis hadden. Portretjes van de astronauten, interviews met de families, beeld over hoe de Apollo gebouwd werd, we hadden alles. We kregen van Carel Enkelaar carte blanche omdat de kijker genoot van die uitzendingen. Er waren maar twee televisiekanalen, dus iedereen keek. Ook ’s nachts gingen we door over allerlei gerelateerde zaken.” Wat de uitzending in Nederland ook uniek maakte, was het maanlandschap dat door de maquettebouwers van de NOS gemaakt was. Spoor: “Ik had een schaalmodel van de Apollo meegenomen uit Amerika en daarmee bootsten we dan de maanlanding na. Niemand in Europa had beelden van de landing, maar wij op deze geïmproviseerde manier wel.”

DUIDELIJKHEID

Het is voor Rudolf Spoor de opstap geweest naar zijn absolute specialiteit, evenementenregie. “Het improviseren, het via een oortje continu voeden van de presentator, het teamwork, het overbrengen van het juiste gevoel en natuurlijk de gedegen voorbereiding”, vertelt hij. En juist om die gedegen voorbereidingen stond de regisseur wijd en zijd bekend. Spoor was de man van grote plattegronden en schema’s die duidelijkheid schiepen voor iedereen. Regiebesprekingen duurden daardoor nooit al te lang, ook al omdat Spoor de draaiboeken vaak ook al vooraf opstuurde naar bijvoorbeeld de eerste cameraman en de opnameleider. “Zij hadden de basis dan ook alvast in hun hoofd zitten, zodat ze hun mensen ook prima konden aansturen. Ik hoefde dan niet meer al te ver in detail te treden. Maar inderdaad, ik werkte altijd met schema’s, kleuren, pijltjes, cameranummers..... duidelijkheid, daar ging het om.”

UITPLUIZEN

Spoor was, zoals hij het zelf noemt, een huiswerkmaker. En dat ging ver. Het beste voorbeeld van ‘goed je huiswerk doen’ is misschien wel de beroemde scène met de traan van Máxima, bij haar huwelijk met (toen nog) Prins Willem-Alexander. Wie denkt dat die close-up een lucky shot was, heeft het namelijk mis. “Ik plande het tijdens de muziekreperties in Hilversum, waar het bruidspaar ook bij aanwezig was. Máxima had me verteld hoe belangrijk het muziekstuk dat Carel Kraayenhof ging spelen voor haar was, omdat het thuis in Argentinië altijd gespeeld werd als zij of één van haar broers en zussen voor langere tijd uit Argentinië wegging. Ik wist zodoende dat er juist op dat moment iets bijzonders kon gaan gebeuren en ging daarom het muziekstuk ook minutieus uitpluizen. Alles in die scène gebeurde exact op het tempo van de muziek van Kraayenhof. Daar had ik twee cameravrouwen voor. Eentje moest de scherpte bijhouden,

terwijl de ander de inzoombeweging maakte. Dat gebeurde op afstand, aangezien de camera in een bloemstuk stond. Het moest goed zijn, want het kon natuurlijk maar één keer. Je hoort het mij ook zeggen...’let op, dit wordt het!’ Dit was mijn stukje, ik stond helemaal op scherp omdat ik wist dat het belangrijk zou worden. De traan kwam en het shot was goed, maar op dat moment had ik de impact nog niet in de gaten, dat kwam echt de ochtend erna pas.”

“Doordat ik me er vooraf zo in verdiepte, zat het hele draaiboek in mijn hoofd”, vertelt Spoor verder. “Tijdens die kerkdienst in Amsterdam kwam het bijna niet voor dat ik in mijn draaiboek keek. Geen tijd voor. Ik had twintig monitoren voor mijn neus en moest de uitzending in twee talen doen, aangezien ik zes Engelse cameramensen had. Daarvoor had ik dan weer Engelse vlaggetjes onder hun monitoren geplakt. En in Ineke Panman, waarmee ik elf

"IK WERKTE ALTIJD MET SCHEMA'S, KLEUREN, PIJLTJES, CAMERANUMMERS..... DUIDELIJKHEID, DAAR GING HET OM"

jaar lang al die grote evenementen gedaan heb, had ik een fantastische souffleur als regieassistent. We wisten precies wat we aan elkaar hadden. Uiteindelijk werkte zij bij het journaal, maar ik heb haar bij het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima gevraagd om weer mijn assistente te zijn. Natuurlijk zijn anderen ook goed, maar ik wilde echt haar naast me hebben. Ze deed het en het was als vanouds. Zitten en daar gingen we!”

HOFREGISSEUR

Spoor kreeg de officiële titel ‘Hofregisseur’, aangezien hij 25 jaar betrokken was bij Koninklijke programma’s. “Dat maakt natuurlijk trots, net als de onderscheidingen die ik gekregen heb”, vertelt hij. “Na mijn pensionering mocht ik naar Huis ten Bosch komen, waar Koning Willem-Alexander me een Erekrus van de Huisorde opspeldde. Mijn hele familie mocht mee, tot mijn hoogbejaarde moeder aan toe. Prachtig om mee te maken.” Spoor maakte sowieso mooie dingen mee met de familie Van Oranje-Nassau. “Heel bijzonder was bijvoorbeeld het portret ‘Beatrix, Koningin’, dat we gemaakt hebben met Hella Haasse en Ed van Westerloo. We mochten alles meemaken en alles filmen. Beatrix die aan het boetseren is, het werkpaleis, paardrijden op het strand, staatsbezoeken. We kregen alle vrijheid en vertrouwen, ook van de staf rondom de Koninklijke familie. Dan krijg je de kans om bijzondere televisie te maken.”

BARTLEHIEM

Ook voor dit interview heeft Spoor zich weer grondig voorbereid. En dus wordt de televisie ingeschakeld en wordt een DVD in de speler geplaatst. Al snel zien we fragmenten aan de hand waarvan Spoor zijn carrière en manier van werken het best kan belichten. We zien de beelden die hij als cameraman maakte op een ijskoud bruggetje in Bartlehiem, tijdens de heroïsche Elfstedentocht van 1963. We zien latere winnaar Reinier Paping het bruggetje naderen en onder ons verdwijnen, waarop cameraman Spoor zich naar de andere kant van de brug moest haasten om Paping daar weer in zijn beeld te vangen. Het is schokkerig en even zoeken, maar er is beeld. Spoor: "In die tijd hadden we nog niet overal camera's staan. We stonden gewoon héél lang te wachten, tot ons moment daar was." Saillant detail: de gevoels-temperatuur lag die dag volgens de overlevering zo tussen de -15 en -20 °C.

KEIHARD GESCHAKELD

Even later volgt één van de favorieten van Spoor zelf. Hij registreerde elf jaar lang 'Het Capitool' en bracht zodoende ook heel wat lijsttrekkersdebatten in beeld. Een compleet andere tak van sport natuurlijk, maar Spoor deed het met verve en ontwikkelde ook op dat gebied een eigen stijl. "Bij die lijsttrekkersdebatten hanteerde ik een heel strakke regie. Van improvisatie was dan eigenlijk geen sprake, maar de cameramensen waren zo gehaaid dat ze toch nog even iets interessants wisten aan te bieden als

"HET ZAL DE KIJKER TIJDENS EEN PROGRAMMA EEN ZORG ZIJN OF HIJ NAAR NEDERLAND 1, 2 OF 3 ZIT TE KIJKEN"

ze 'uit' gingen. Dat werd vervolgens een spel. Ik deed alle rode lampen op de camera's uit, dus ze hadden geen idee wiens shot gebruikt werd. Een draaiboek was er niet, je begint en je gaat. Eigenlijk was het dan één groot praatprogramma." Wat Spoor dan deed, was vooral héél veel schakelen. "Ik wilde de kijker het idee geven dat 'ie daar aan tafel zat. Werd iemand in de uitzending aangevallen, dan maakte ik heel grote close-ups. Ik wilde de kaken op elkaar zien gaan en de verbetering in het gezicht zien. Degene die de vragen afvuurde nam ik dan ruimer, die zat namelijk safe." De cameramensen moesten in dergelijke producties vooral niets op eigen initiatief doen. Spoor: "Ik hoorde namelijk niets van het gesprek, het waren flarden die ik opving. In feite had ik al drie shots in gedachten waar ik naar toe zou gaan. Anderhalf uur lang zat ik dan op de punt van mijn stoel, samen met een regieassistente en een schakeltechnicus die ook niet op eigen initiatief schakelde. Zo'n programma werd keihard geschakeld. We gaan van 1, tjak...naar 3, naar 5, 4...bam, bam, bam. Dit

was echt één van mijn favoriete programma's. Als je mensen aan tafel hebt, dan wil je graag ook zien wat de anderen doen. Het gevoel meegeven dus. Als iemand knikt, met zijn vingers op tafel trammelt of even niet kijkt, dat wil ik continu zien."

BEELDVERVUILING

Prinsjesdag dan. Ook een productie waarbij Spoor alles op alles zette om het mooiste beeld te creëren, zo legt hij uit. Zo liet de regisseur iemand van de gemeente in alle vroegte de verkeersborden langs de route omdraaien, om beeldvervuiling te voorkomen. Vlaggenstokken eruit, vuilnisbakken weg...schoon beeld, daar ging het om. "Dat is tegenwoordig ook zo jammer", vindt hij. "Als je een goede film zit te kijken, zie je links bovenin het beeld het logo van de zender staan. Als je pech hebt komt op een spannend moment ook nog even in beeld welk programma erna komt. Dat wil je toch niet? Maak je nou een programma voor de kijker, of doe je het voor jezelf en de publiciteit? Het is beeldvervuiling! Het zal de kijker midden in een programma een zorg zijn of hij naar Nederland 1, 2 of 3 zit te kijken. Stel je voor dat je in de bioscoop zit en je de hele tijd de naam van het filmtheater boven in beeld ziet staan. Dan haal je bij de kassa je geld terug. Op mijn verzoek is het bij het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima ook gelukt om tijdens de gebeurtenissen in de kerk het cijfer 2 uit beeld te krijgen. Je wilt niet die grote inzoom maken en vervolgens het logo van Nederland 2 in het gezicht van de prinses hebben staan. Dat lukt overigens niet met een enkel telefoontje. Daar wordt echt over vergaderd. Terecht hoor, want daar zijn gewoon regels voor, maar zover moet je wel willen gaan."

NAZORG

Spoor is bij heel wat heftige producties betrokken geweest, neem bijvoorbeeld de herdenkingen na de vliegrampen in de Bijlmer en op het vliegveld van Zanderij, in Suriname. Het meest heftige was echter de herdenking van de slachtoffers van de Herculesramp op vliegbasis Eindhoven, in 1996. "Ik hoorde op maandagavond om 18.00 uur van de ramp en de ochtend erna was ik al om 11.00 uur in Eindhoven. Toen werd bepaald hoe de herdenking plaats zou vinden. Hoe ga je dan twee dagen later al zo'n uitzending doen? Er waren al tekeningen met plannen, maar die hebben we omgegooid. We wisten bijvoorbeeld dat nabestaanden niet tegenover elkaar wilden zitten, omdat ze elkaar niet steeds willen aankijken. Camera's werden beschut opgesteld, ook achter planten bijvoorbeeld, en werden netjes aangekleed en afgerokt. Er werd geregeld dat het beeld na de reclame eerst even op zwart zou gaan, zodat we niet direct van één of andere reclame in die aula zouden belanden, dat is nogal ongepast. De uitzending was vervolgens zó heftig, ongelooflijk. Het was emotioneel héél zwaar, erg moeilijk. In de regie kan ik die emoties niet hebben, want dan kun je het werk niet goed doen. Dat kwam dus allemaal daarna en dat was eigenlijk bij iedereen zo. We konden toen ook niet allemaal zomaar weer in de auto stappen en naar huis rijden, daar was het te heftig voor. Daarom zijn we met zijn

allen bij elkaar gaan zitten om erover te praten, onder andere met een aalmoezenier erbij. Die nazorg hadden we op dat moment echt even nodig. Zo heftig heb ik het niet meer meegemaakt."

"IK HEB HET 41 JAAR GEDAAN, MAAR ALS MENSEN VRAGEN OF IK HET MIS, DAN MOET IK DAT ONTKENNEN"

GEZEGEND MENS

Rudolf Spoor noemt zich een gezegend mens, wanneer we zo terugblikken op zijn imposante carrière. "Een paar dagen geleden zaten we met acht vrienden te eten. Op een gegeven moment kregen we het over wat we zouden willen zijn als we nog een keer op aarde zouden mogen komen. Een KNO-arts gaf aan dan een huisartsenpraktijk te willen beginnen en iedereen had zo zijn wensen. Ik zei direct dat ik exact hetzelfde zou willen doen. Dan ben je toch bevoorrecht? Dit was echt een vak dat volkomen bij me paste, terwijl ik voor

het raketincident helemaal geen ambities in die richting had. Uiteindelijk heb ik het 41 jaar gedaan, maar als mensen vragen of ik het mis, dan moet ik dat ontkennen. Ik heb zoveel mogen meemaken, wat wil je dan nog meer? Ik doe nog wel aan kennisoverdracht en verzorg af en toe presentaties bij bedrijven bijvoorbeeld. Neutraal televisie kijken gaat trouwens niet meer, dat is wél een ding. Ik zit altijd te kijken hoe ze het doen. Als ik dan flinke debatten zie of een heftige tafel bij Pauw en Witteman, dan zit ik wel eens te springen op mijn stoel. Dat wil niet zeggen dat ze het niet goed doen hoor, maar het is wel een andere stijl van aanpakken." Spoor is allerminst in een gat gevallen na zijn pensioen. "Nee hoor, ik heb mijn hobby's, waaronder mijn enorme ruimtevaartverzameling die ik helemaal aan het uitzoeken ben. Ik verveel me geen moment."

Na een carrière van 41 jaar ben je sowieso gezegend als je van je laatste programma je Opus Magnum kunt maken. 'De Traan' is iets waar Spoor vermoedelijk altijd aan herinnerd zal blijven worden. "Ja, het is ook wel bizar om zoiets te beleven, 25 minuten voor je met pensioen gaat. Daar heb je dan 41 jaar over gedaan, haha." ■